

Aldona Orłowska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

**UWARUNKOWANIA ROZWOJU POZAROLNICZEJ
PRZEDSIĘBIORCZOŚCI GOSPODARCZEJ NA OBSZARACH WIEJSKICH**

*CONDITIONS OF ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT
ON RURAL AREAS*

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, obszary wiejskie

Key words: entrepreneurship, rural areas

Synopsis. Rozwój przedsiębiorczości zależy od wielu czynników o charakterze krajowym oraz licznych uwarunkowań najbliższego otoczenia firmy. Opracowanie prezentuje badania dotyczące czynników kształtujących rozwój przedsiębiorczości gospodarczej na terenach wiejskich. Badani przedsiębiorcy jako najistotniejsze ograniczenia wskazali: wysokie koszty pracy, niestabilne prawo, politykę podatkową. Ankietowani przedsiębiorcy największy problem mieli z informacjami o dostępnych programach pomocowych dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz sposobach ubiegania się o nie. Czynniki te zostały wskazane jako najważniejsze przez ponad połowę respondentów.

Wstęp

Pomimo procesów globalizacji oraz rosnącej dominacji korporacji transnarodowych, mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa ciągle postrzegane są jako jeden z najważniejszych elementów gospodarki. Problemy sektora MSP są zarówno przedmiotem refleksji teoretycznej, jak i badań praktycznych. Poszukuje się coraz to nowszych koncepcji, aby bliżej poznać specyfikę tych firm [Bławat 2004].

Mimo znaczącej roli drobnej przedsiębiorczości, zarówno dla gospodarki krajowej, jak i lokalnej, firmy te napotykają na liczne przeszkody i bariery, które ograniczają rozwój tego sektora. Funkcjonowanie małych i średnich firm zależy od wielu czynników o charakterze krajowym, a także od uwarunkowań bezpośredniego otoczenia przedsiębiorstwa. Potencjał małych i średnich firm jest zróżnicowany regionalnie, w każdym rejonie odmienne są warunki działania, które wynikają m. in. z: aktywności samorządów lokalnych, infrastruktury, dochodów ludności i jej struktury, różnej struktury gospodarczej, czy poziomu rozwoju instytucji otoczenia biznesu [Raport o stanie... 2006]. Te i wiele innych czynników regionalnych decyduje o rodzaju i charakterze prowadzonej działalności, a także o uzyskiwanych wynikach. Mogą one występować jako czynniki sprzyjające i ułatwiać rozwój przedsiębiorczości w danym regionie, bądź też jako czynniki ograniczające i utrudniające prowadzenie działalności.

Ze względu na znaczącą rolę przedsiębiorczości podjęto działania związane z funkcjonowaniem i uwarunkowaniami mikro, małych i średnich podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie konkretnej gminy. Przedmiotem przeprowadzonych badań była więc próba znalezienia odpowiedzi na pytanie jakie są czynniki kształtujące rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy wiejskiej Lubawa położonej w województwie warmińsko-mazurskim. Głównym celem badań była identyfikacja i ocena wpływu czynników kształtujących rozwój mikro, małych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy. Badania przeprowadzono w pierwszym kwartale 2008 roku wśród 74 przedsiębiorców prowadzących działalność na terenie gminy. Próba została dobrana w sposób losowy.

Rozwój przedsiębiorczości pozarolniczej na terenie gminy Lubawa

Na terenie gminy Lubawa na koniec 2006 roku zarejestrowanych było łącznie 367 podmiotów gospodarczych. Wśród podmiotów zlokalizowanych na terenie gminy Lubawa w latach 2000-2006 dominowały zakłady osób fizycznych, których na koniec 2006 roku w urzędzie gminy zarejestrowanych było 278. Pozostałe podmioty stanowiły niewielki odsetek wszystkich przedsiębiorstw i ich liczba na przestrzeni lat 2000-2006 niewiele się zmieniła. I tak na przykład liczba spółek (z wyłączeniem spółek handlowych) jest stała od 2002 roku i wynosi 14, co w roku 2006 stanowiło zaledwie 3,8% wszystkich podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy. Natomiast udział spółdzielni w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych w 2006 r. wynosił niewiele ponad 0,8%. Dominującą

formą własności podmiotów gospodarczych jest sektor prywatny (w 2006 roku 93,19%). Obszar gminy Lubawa nie stanowi miejsca znaczącej koncentracji nierolniczych działalności gospodarczych. Z tego też względu na terenie gminy występuje jedynie 6 większych zakładów.

W latach 2000-2006 nastąpił niewielki wzrost liczby podmiotów sektora publicznego, z 15 w roku 2000, do 25 w 2006 r. Największy udział sektora prywatnego miał miejsce w roku 2000, kiedy to 324 podmiotów tego sektora stanowiło 95,58% wszystkich podmiotów gospodarki. W późniejszych latach przewaga przedsiębiorców prywatnych stopniowo zmniejszała się z 95,2% w roku 2002, do 93,2% w 2006 roku.

Tabela 1. Podmioty gminy Lubawa według wybranych sekcji PKD w latach 2000-2006

Lata	Ogółem	Struktura podmiotów							
		rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	przemysł	budownictwo	handel i naprawy	hotele i restauracje	transport, gospodarka magazynowa i łączność	pośrednictwo finansowe	obsługa nieruchomości i firm
2000	339	78	41	46	93	6	28	1	16
2001	339	32	40	39	106	6	32	5	24
2002	354	38	43	38	111	7	31	5	23
2003	366	44	41	34	119	7	27	5	27
2004	353	50	41	31	109	6	27	4	27
2005	368	50	48	28	115	5	24	4	33
2006	367	53	48	28	108	5	23	5	32

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Główną funkcją podmiotów działających na terenie gminy jest obsługa ludności prowadzącej produkcję rolną, która dominuje w działalności gospodarczej w obszarze gminy (tab.1). Na terenie gminy Lubawa największy odsetek firm (27,43% w roku 2000 i 29,43% w 2006 r.) stanowiły przedsiębiorstwa z sekcji handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego. Natomiast najmniej było podmiotów zajmujących się pośrednictwem finansowym. W 2000 roku na terenie gminy zarejestrowana była jedna działalność tego typu, zaś w roku 2006 liczba ta wzrosła do 5, co stanowiło 1,36% ogółu przedsiębiorstw. W latach 2000-2006 następował powolny rozwój działalności przemysłowych oraz wzrost liczby firm związanych z obsługą nieruchomości. Na koniec 2006 roku podmioty te stanowiły odpowiednio 13,08 i 8,72% ogółu podmiotów gospodarczych.

Systematyczny wzrost liczby przedsiębiorstw z sektora MSP następował do roku 2003, osiągnął wówczas najwyższą liczbę – 257 firm. W roku następnym na terenie gminy zarejestrowanych było tylko 224 przedsiębiorstwa, tj. o 13% mniej w stosunku do roku poprzedniego. Od roku 2004 liczba funkcjonujących firm ponownie wzrastała. Dominującą formą działalności w ogólnej liczbie podmiotów były firmy handlowe, których w 1997 roku było 106, zaś w 2006 r. 141, co stanowiło odpowiednio 58,56 i 57,09% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w tym czasie na terenie gminy Lubawa. Natomiast najmniej liczną grupę w sektorze MSP stanowiły przedsiębiorstwa produkcyjne, których udział wzrósł z 7,18% w 1997 roku do 15,38% w roku 2006. Znacznemu wzrostowi liczby przedsiębiorstw handlowych w roku 2002, tj. o 10,41% w stosunku do roku poprzedniego, towarzyszył spadek liczby firm usługowych, których udział w ogólnej liczbie firm spadł o 10,45%.

Z danych uzyskanych z urzędu gminy wynika, iż najlepszym okresem na zakładanie działalności przez mieszkańców gminy był rok 2001 i 2006, kiedy to zarejestrowano odpowiednio 62 i 60 podmiotów gospodarczych. Ponadto, w 2001 roku najmniej przedsiębiorców zakończyło swoją działalność, kiedy liczba wykreślonych z rejestru przedsiębiorstw wyniosła 26.

Statystyka ta może nie do końca odzwierciedlać rzeczywistą liczbę istniejących przedsiębiorstw, gdyż w polskim prawie nie ma zapisu, który regulowałby obowiązek wyrejestrowywania działalności. Część firm figurujących w rejestrach nie prowadzi działalności [Grzeszak 2007]. Zjawisko to ma związek z faktem, iż polskiemu przedsiębiorstwu najtrudniej jest przetrwać pierwszy rok działalności, co potwierdzają liczne wyniki badań. Badania Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości wskazują, że średnio ok. 40% przedsiębiorstw, które rozpoczęły działalność w latach 2001-2004 nie przetrwało do 2005 r. W roku 2005 wskaźnik przeżywalności firm wyniósł 62,3%. Badania te również wykazały, iż w dłuższym

okresie większe szanse przeżycia miały przedsiębiorstwa zarejestrowane jako osoby prawne, gdyż już na starcie były to przeważnie firmy większe i silniejsze. Dlatego ich współczynnik przeżywalności przewyższał o kilka punktów procentowych analogiczny współczynnik dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W zdecydowanie lepszej sytuacji są także przedsiębiorstwa, które od początku zatrudniają pracowników. Dla nich też współczynnik przeżywalności jest o kilka punktów procentowych wyższy niż w przypadku tzw. samozatrudnionych [Raport o stanie... 2007].

Charakterystyka badanych przedsiębiorców i ich działalności

Jednym z podstawowych elementów charakterystyki przedsiębiorców, którzy wzięli udział w badaniach, jest ich wiek. Średnia wieku ankietowanych osób to 40,4 lat. Spośród przedsiębiorców uczestniczących w badaniach, przeprowadzonych na terenie gminy Lubawa, osoby w wieku produkcyjnym stanowiły ponad 97% ankietowanych. Najbardziej przedsiębiorczą grupą były osoby w wieku 30-39 lat, gdyż to one stanowiły prawie połowę ankietowanych (45,95%). Największa część respondentów posiadała wykształcenie średnie (40,5%). Nieco mniejszy odsetek ankietowanych (29,7%) legitymowało się wykształceniem zasadniczym zawodowym. Osoby z wyższym wykształceniem stanowiły 18,9% ogółu ankietowanych, z czego 2,7% z nich posiadało wykształcenie wyższe zawodowe i taki sam odsetek osób – wyższe niepełne. Zaledwie 8,1% próby, posiadało wykształcenie podstawowe. Wśród zawodów reprezentowanych przez przedsiębiorców najczęściej występowały: mechanik (20,6%) stolarz (14,7%), handlowiec (11,8%), technik rolnik (11,8%), murarz (7,4%), tokarz (5,9%) i ślusarz (5,9%). Osoby posiadające inne zawody stanowiły łącznie zaledwie 4,5% ankietowanych. Przedsiębiorstwa, których właściciele wzięli udział w badaniach, działały na rynku średnio 8 lat. Były również firmy z dłuższą tradycją – przedsiębiorstwa działające na rynku dłużej niż 19 lat. Stanowiły one 4,05% badanej próby. Najdłużej istniejąca firma objęta badaniami działała na rynku od 1986 roku. Dominującym rodzajem działalności badanych przedsiębiorstw była działalność handlowa. Firmy działające w sektorze handlowym stanowiły 45,95% ogółu badanych podmiotów. Znaczący był również udział działalności usługowych, którą prowadziło niespełna 30% badanych. W badaniach udział wzięli właściciele zaledwie czterech zakładów handlowo-usługowych oraz dwóch zakładów produkcyjno-handlowo-usługowych, co łącznie stanowiło 8,11% badanej próby.

Charakterystyka badanych przedsiębiorstw pod względem liczby zatrudnionych osób kształtowała się następująco: największy odsetek firm to tzw. mikroprzedsiębiorstwa, w których pracuje do 9 osób. Spośród podmiotów objętych badaniami firmy najmniejsze stanowiły 78,38%. Małe przedsiębiorstwa – zatrudniające od 10 do 49 pracowników stanowiły 13,51% badanej próby. Zaś firmy średnie objęte badaniami to 8,11% badanej grupy.

Jednym z podstawowych warunków założenia i prowadzenia działalności gospodarczej jest konieczność posiadania odpowiednich środków finansowych. Jedne przedsiębiorstwa potrzebują ich więcej, inne mniej w zależności od rodzaju i zasięgu działalności. Środki na rozpoczęcie działalności z reguły pochodzą z własnych oszczędności i pożyczek od rodziny, ponieważ banki niechętnie finansują przedsiębiorców, których istnienie na rynku jest niepewne. Natomiast, gdy firma działa na rynku dłuższy czas, wówczas ma szansę na otrzymanie wsparcia. Przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą rozpoczynali działalność najczęściej w oparciu o środki własne (63,46%). Przy rozpoczynaniu działalności, z pożyczki od rodziny i znajomych oraz kredytu bankowego skorzystało 35% przedsiębiorców. Żaden z właścicieli objętych badaniami podmiotów gospodarczych przy rozpoczynaniu działalności nie korzystał z leasingu.

Przedsiębiorcy dysponują z reguły ograniczonym zasobem środków własnych, a na pewnym etapie rozwoju działalności niezbędne są zewnętrzne źródła finansowania działalności. Największy odsetek badanych firm (20,51%) korzystał z najprostszej formy finansowania działalności, czyli kredytu bankowego. Zdecydowana większość (64,1%) badanych przedsiębiorstw nie korzystała z żadnej zewnętrznej formy finansowania. Zauważyć należy również wzrost zainteresowania leasingiem, który przy rozpoczynaniu działalności nie cieszył się uznaniem żadnego z przedsiębiorców, natomiast w momencie przeprowadzania badań 12,82% respondentów wskazywało te źródło finansowania.

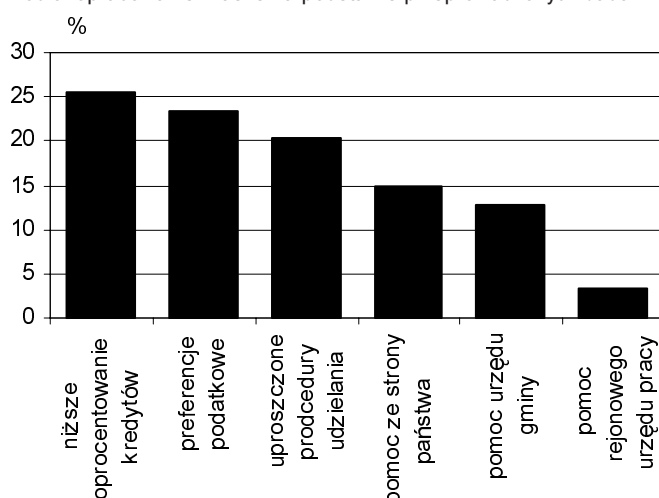
Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości w opinii badanych przedsiębiorców

W przeprowadzonych badaniach przedsiębiorcy oceniali w skali 1-5 czynniki sprzyjające funkcjonowaniu firmy, gdzie: 1 – czynnik najmniej ważny, 5 – czynnik najważniejszy (tab. 2). Trzech na czterech badanych przedsiębiorców uważa, iż najbardziej istotnym czynnikiem sprzyjającym funkcjonowaniu

Tabela 2. Średnia ocena czynników sprzyjających funkcjonowaniu badanych przedsiębiorstw

Wyszczególnienie	Średnia ocena (w skali 1-5)	Udział ocen 4 i 5 [%]
Ulgi podatkowe	3,19	43,75
Stabilność przepisów gospodarczych	4,05	75,00
Wsparcie ze strony jednostek samorządowych	2,47	33,33
Dostęp do kapitału obcego	2,50	21,43
Dostęp do rynków zbytu	3,93	66,67
Zmiany potrzeb klientów	3,31	62,50
Informacja o krajowych i europejskich programach wspierania sektora MSP	1,76	11,76

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Rysunek 1. Warunki wskazane przez respondentów niezbędne do rozwijania działalności gospodarczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

lania kredytów i pożyczek. Czynniki te zostały wskazane odpowiednio przez: 25,5, 23,4 i 20,2% ankietowanych (rys. 1). Najrzadziej wskazywana była odpowiedź o pomocy Rejonowego Urzędu Pracy. Zaledwie 3,2% badanych przedsiębiorców uważa, iż to właśnie ten czynnik miał największy wpływ na rozwój małych i średnich firm prowadzących działalność na terenie badanej gminy.

Obok czynników, które pozytywnie wpływają na rozwój przedsiębiorczości występuje również wiele barier jej rozwoju. Podobnie jak przy charakterystyce czynników sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości, respondenci ocenili różnorodne bariery wskazując te najważniejsze (tab. 3). Zdecydowana większość (88,24%) właścicieli przedsiębiorstw biorących udział w badaniach jako największe ograniczenie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości wskazali wysokie koszty pracy. Wskazania badanych przedsiębiorców pokrywają się z wynikami licznych badań prowadzonych przez różnego rodzaju organizacje i instytucje rządowe i pozarządowe. Bariery najczęściej wskazywaną przez ankietowanych przedsiębiorców były wysokie koszty pracy. Do istotnych ograniczeń należą również: niestabilne prawo, polityka podatkowa państwa oraz niestabilna sytuacja gospodarcza. Wszystkie wyżej wymienione czynniki uzyskały ocenę ponad umiarkowaną, a więc zgodnie ze skalą ocen kwestionariusza, ponad 3. Ponadto, jedynie dwa z ośmiu czynników uzyskały ocenę poniżej 3, czyli na poziomie barier mało ważnych. Są to: konkurencja ze średnią oceną 2,95 oraz dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania – 2,25. Oprócz zidentyfikowanych barier, które zostały poddane ocenom przedsiębiorców, dodatkowo wskazali oni kilkakrotnie biurokrację, jako jeden z najistotniejszych czynników ograniczających ich działalność.

Wśród barier, na które respondenci natrafili podczas prowadzenia działalności, najczęściej występowały bariery finansowe, które zostały wskazane przez 30,77% respondentów. Co piąty ankie-

jego firmy jest stabilność przepisów gospodarczych. W skali 1-5 czynnik ten uzyskał najwyższą uśrednioną ocenę istotności – 4,05. Ponad połowa ankietowanych przedsiębiorców przyznała, iż znaczącą rolę w funkcjonowaniu ich przedsiębiorstw stanowił także: dostęp do rynków zbytu i zmiany potrzeb klientów, które uzyskały odpowiednio średnie oceny: 3,93 i 3,31. Najmniejszy wpływ na poddane badaniom podmioty gospodarcze miała informacja o krajowych i europejskich programach wspierania sektora MSP. Czynnikiem ten jako ważny, bądź najważniejszy oceniło 11,76% ankietowanych, co dało ocenę na poziomie 1,76. Ponad połowa (4 z 7) wymienionych w kwestionariuszu czynników uzyskała średnią ocenę na poziomie umiarkowanym – 3 lub wyżej.

Przedsiębiorcy, którzy wzięli udział w badaniach, jako najistotniejsze warunki sprzyjające rozwojowi prowadzonych przez nich działalności wskazały trzy główne warunki: niższe oprocentowanie kredytów, preferencje podatkowe oraz uproszczona procedura udzielania

towany jako istotną barierę oceniał działania ze strony konkurencji – 21,15% przedsiębiorców napotkało na tę barierę w dłuższym, czy też krótszym okresie istnienia firmy na rynku. W dalszej kolejności respondenci wskazywali na: bariery prawne (19,23%) i administracyjne (13,46%). Najrzadziej występującą barierą były bariery kadrowe, które zostały wskazane przez 3,85% przedsiębiorców.

Poziom niepewności w podejmowaniu decyzji przez przedsiębiorców można zmniejszyć gromadząc odpowiedni zasób informacji, zdobywając nową wiedzę, czyli ją aktualizując. Interesująca wydaje się zatem analiza odpowiedzi respondentów dotyczących obszarów, w których odczuwają oni niedobór wiedzy czy informacji. Ankieterzy przedsiębiorcy największy problem mieli z informacjami o dostępnych programach pomocowych dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz sposobach ubiegania się o nie. Braki wiedzy w tej dziedzinie wskazało 63,41% ankietowanych. Natomiast najłatwiej dostępne były informacje o odbiorcach, dostawcach, konkurentach, czy partnerach biznesowych. Zapotrzebowanie na tego typu informacje zgłosiło 7,32% respondentów. Zaledwie 2,7% ankietowanych przedsiębiorców dobrze zna problematykę polskiego systemu wsparcia przedsiębiorczości. Największą część respondentów (54,05%) zna pobieżnie tę tematykę, natomiast co trzeci ankietowany uznał, że nie orientuje się w tym temacie.

Jeszcze większa część ankietowanych przedsiębiorców (83,78%) nie znała dostępnych na rynku programów pomocowych skierowanych do sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Tylko 16,22% przedsiębiorców znało programy, z których mogliby skorzystać. Zdecydowana większość ankietowanych (72,98%) nigdy nie ubiegała się o środki finansowe z różnorodnych programów skierowanych do sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Spośród ankietowanych przedsiębiorców, którzy ubiegali się o dofinansowanie z różnych programów pomocowych, 60% je otrzymało.

Ocena podstawowych trudności w pozyskiwaniu środków z programów pomocowych skierowanych do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw dokonana przez ankietowanych wskazuje, iż największy odsetek przedsiębiorców uważa brak informacji na temat poszczególnych funduszy, programów za najistotniejszą z barier. Czynniki te zostały wskazane jako najważniejsze przez ponad połowę respondentów. Zaledwie dwóch ankietowanych przedsiębiorców brak własnych środków finansowych wskazało jako największe utrudnienie w pozyskiwaniu dofinansowania z funduszy pomocowych.

Natomiast dość pesymistyczne wnioski wynikają z części badań dotyczącej oceny działań władz centralnych w celu zachęty przedsiębiorców do rozszerzania działalności. Mianowicie, zaledwie 5,41% ankietowanych uważa, iż władze centralne zachęcają właścicieli mikro, małych i średnich firm do rozwoju prowadzonych przedsiębiorstw. Natomiast pozostała część respondentów – 94,59% negatywnie ocenia politykę związaną z prowadzeniem działalności gospodarczej w Polsce.

Nieznacznie lepiej zostały ocenione władze gminne oraz stosowane przez nie instrumenty wsparcia przedsiębiorczości. Prawie 14% ankietowanych uważa, iż polityka władz gminy zachęca lokalnych przedsiębiorców do rozpoczynania nowych i rozwijania prowadzonych działalności gospodarczych. Zdecydowana większość respondentów jest jednak przeciwnego zdania – 86,49% badanych uważa, że polityka władz na szczeblu gminnym nie wspiera działalności małych i średnich przedsiębiorstw. Znalazło to potwierdzenie w instrumentach wskazanych przez respondentów dotyczących wsparcia oferowanego właścicielom firm. Przedsiębiorcy w zdecydowanej większości odpowiadali, iż gmina nie stosuje żadnego z wymienionych działań, które mogłyby usprawnić funkcjonowanie podmiotów sektora MSP. Ten wariant odpowiedzi został wskazany prawie przez 2/3 ankietowanych. Natomiast spośród innych instrumentów wsparcia najczęściej wskazywanym było organizowanie szkoleń (19,77% wskazań). Pozostałe instrumenty wsparcia przedsiębiorczości uzyskały od 2,33 do 5,81% wskazań ankietowanych. Były to odpowiednio: pomoc przy pozyskiwaniu środków finansowych z Unii Europejskiej oraz stosowanie ulg w podatkach i opłatach lokalnych – najniższe oceny oraz sprzedaż ziemi po preferencyjnych cenach.

Tabela 3. Średnia ocena czynników ograniczających funkcjonowanie badanych firm

Wyszczególnienie	Średnia ocena (w skali 1-5)	Udział ocen 4 i 5 [%]
Polityka podatkowa państwa	3,71	58,82
Niestabilne prawo	3,85	69,23
Opłaty lokalne	3,05	40,91
Wysokie koszty pracy	4,06	88,24
Nieelastyczne prawo pracy	3,17	33,33
Dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania	2,25	25,00
Niestabilna sytuacja gospodarcza	3,65	58,82
Konkurencja	2,95	38,10

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Właściciele przedsiębiorstw objętych badaniami wskazali wiele instrumentów, które powinny podjąć władze gminne, aby usprawnić funkcjonowanie prowadzonych przez nich działalności. Wachlarz odpowiedzi na to pytanie był szeroki i bardzo zróżnicowany, gdyż każdy z ankietowanych przedsiębiorców oczekuje pomocy w innym zakresie. Jednak wskazania respondentów w dużej mierze pokrywały się z wynikami badań przeprowadzanych przez różne instytucje zajmujące się tą problematyką. Wśród najczęściej wskazywanych występowały m. in.: obniżenie podatków (21,88% wskazań), obniżenie stawki podatkowej od nieruchomości (18,75%). Respondenci wskazywali również na inne działania, które mogłyby zostać podjęte przez władze gminne, a mianowicie: wprowadzenie korzystnego systemu pożyczek, zmniejszenie opłat za lokale użytkowe, udzielanie pomocy w pozyskiwaniu środków pomocowych z Unii Europejskiej.

Podsumowanie

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw odgrywa istotną rolę w rozwoju i modernizacji polskiej gospodarki. Podmioty te mają znaczący wpływ na funkcjonowanie mechanizmu rynkowego, pobudzanie produkcji, przeciwdziałanie bezrobociu.

Analiza zgromadzonego materiału badawczego wskazała najistotniejsze bariery rozwoju sektora MSP. Ankietowani przedsiębiorcy zdecydowanie najczęściej wskazywali na wysokie koszty pracy (15,75% wskazań) oraz politykę podatkową państwa (14,38%). Do istotnych ograniczeń hamujących rozwój drobnej przedsiębiorczości należą również niestabilna sytuacja gospodarcza kraju oraz działania ze strony konkurencji (po 14,16%).

Działania państwa i władz na szczeblu gminnym oraz instrumenty stosowane przez te organy zostały źle ocenione przez respondentów. Ponad 90% ankietowanych uważa, iż narzędzia stosowane przez państwo nie zachęcają do rozwoju prowadzonych działalności. Natomiast o instrumentach stosowanych w badanej gminie negatywnie wypowiada się 85% respondentów. Ponadto, z badań wynika, iż aby sektor MSP mógł się rozwijać muszą zostać zniesione ograniczenia, które go hamują. Władze centralne powinny obniżyć podatki i koszty zatrudnienia oraz wprowadzić ulgi dla przedsiębiorców, zaś ze strony władz gminnych respondenci oczekują m. in. wprowadzenia korzystnego systemu pożyczek (12,53%), zmniejszenia opłat lokalnych (7,4%) oraz poprawy infrastruktury (3,71%). W celu usprawnienia rozwoju drobnej przedsiębiorczości na terenie gminy powinna nastąpić poprawa informowania przedsiębiorców o dostępnych programach pomocowych oraz większa współpraca z Urzędem Gminy Lubawa.

Literatura

- Bławat F.** (red.) 2004: Przetrawienie i rozwój małych średnich przedsiębiorstw. Scientific Publishing Group, Gdańsk.
Grzeszak A. 2007: Małe mogą dużo. *Polityka*, 40, 44-46, 48-49.
Pyciński S., Żolnierski A. (red.) 2007: Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2005-2006. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.

Summary

The entrepreneurs on the rural areas are important part of local society. The development of entrepreneurship depends on many factors both national and local. In specific regions there are many different conditions of running the business, which are caused by specific economic structure, different infrastructure, activity of local communes, population income. The main purpose of the research was the identification and evaluation of factors which influence the entrepreneurship development on the rural areas. The respondents indicate the most important barriers of development as: high cost of labor, unstable law, tax policy. The entrepreneurs also indicate the problems with getting the information about European funds and ways of its implementation.

Adres do korespondencji:

dr Aldona Orłowska
 Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
 Katedra Organizacji i Zarządzania
 ul. Prawocheńskiego 3
 10-957 Olsztyn
 tel. (0 89) 523 44 17
 e-mail: aldon.o@wp.pl